

nakazala v tem prispevku, je morda smiselno razmišljati o tem, da bi se na tej fakulteti z vso ambicioznostjo gojil študij komuniciranja kot ene izmed matičnih disciplin, študij novinarstva, stikov z javnostjo, oglaševanja in reklamiranja pa bi potekal na drugi ustanovi. Ena od variant bi bila, da bi vse večje novinarske organizacije z Društvom novinarjev Slovenije ustanovile svojo dveletno novinarsko šolo, na katero bi se lahko vpisovali samo diplomanti oziroma redni študenti visokošolskih organizacij. Bila bi to neke vrste visoka novinarska šola, podobna tistim, ki jih v Nemčiji vzdržujejo novinarske hiše. Del pedagoškega kadra bi izhajal z naše fakultete, del s filozofske, odločilni del za izvajanje večinskih predmetov in izkustvenega pridobivanja vednosti pa bi prispevali najboljši novinarji iz osrednjih slovenskih javnih občil.

Za konec bi rada predlagala še nekaj. Pregled gradiva skupine za reformo študija na FSPN kaže, da bo naša fakulteta gojila več disciplin, kot jih ima zapisanih v svojem imenu. Zato predlagam spremembo naziva fakultete, ki naj bi se preimenovala v *Družboslovna fakulteto*, kratko DF. Sprejem novega študijskega programa je ustrezen čas za to preimeno- vanje.

BOJKO BUČAR

Prenova študija na FSPN – politologija mednarodna smer

O potrebi študija mednarodnih odnosov na tem mestu ne bomo izgubljali besed (glej npr. Študij mednarodnih odnosov, NR 10. 8. 1984, str. 434–435 in Znanost o mednarodnih odnosih in vzgoja kadrov, TIP 7–8/1985, str. 936–939). Omenimo samo misel, da izhoda iz naše krize ne bomo dosegli vse dotlej, dokler ne bomo postali miselno in drugače obrnjeni navzven, v svet, kar pa brez resnega proučevanja in poučevanja mednarodnih odnosov bržkone ne bo mogoče. Zanimarimo tudi dejstvo, da spoznavajo osnove mednarodnih odnosov v tujini že v srednjih šolah – in dejstvo, da jih v Jugoslaviji celo večina študentov spoznava na popolnoma neustrezen način. Izhajal bom iz tega, da tudi sodobni notranjepolitični in družbeni procesi zahtevajo študij mednarodnih odnosov in iz tega, da so tudi razmere na fakulteti takšne, da se bo študij v bodoče razvijal in ne bo postal žrtev kratkovidnih ukrepov kratkoročnih interesov. Morda pa je predpostavka napačna.

Če je torej potreba po proučevanju in poučevanju mednarodnih odnosov nesporna, potem to še ne pomeni, da študij sam ne zahteva temeljite prenove že zaradi samega sebe in ne zgolj zato, ker se reformirajo fakulteta, univerza in družba. Pri tem pa bi vendarle kazalo izhajati iz tega, da se ohrani tisto, kar se je izkazalo doslej za dobro in koristno ter da se reformirajo tisti deli, ki so tega res potrebni. Najmanj potrebujemo reformo zaradi reforme, ali drugače povedano, če posamezan del sistema ne deluje, zaradi tega še ni potrebno spreminjati ves sistem od korenin navzgor. Žal seveda velja vedno kruto dejstvo, da se mora sistem prilagajati načinu finansiranja, in ne obratno, kar vedno zožuje manevrski prostor.

Umeščenost študija mednarodnih odnosov v politologijo in s tem na FSPN se tudi ob primerjavi tujih izkušenj zdi kaj pravišnja. Določena temeljna družboslovna znanja so za profil politologa najbrže nesporna in tudi določena posebna znanja iz sociologije, komunikologije in obramboslovja so za politologa mednarodne smeri gotovo koristna. Toda pri tem bi bilo potrebno bolj izhajati iz funkcije in potreb profila tako izobraževanega kadra in manj iz t. i. »imperializma strok«, temelječega na osebem prestižu sicer strokovno nesporno uveljavljenih posameznikov. Ali drugače povedano, katera znanja iz posameznih strok potrebujejo politologi mednarodne smeri, bi morali v prvi vrsti vendarle povedati tisti, ki so za izobraževanje tega profila tudi najbolj odgovorni. Pri tem bi seveda kazalo upoštevati

»danost resursov« res le v toliki meri, kot je to nujno potrebno, saj bi bodoče načrtovanje moralo zajemati tudi ustrezno kadrovske načrtovanje.

Na tej točki pa bi se kazalo povezati, in podobno bi moralo veljati za raziskovalno področje, s sistemom posvetov, ki bi jih sestavljali posamezniki iz prakse, tako gospodarstva kot uprave, zaposleni diplomanti in študentje tretjestopenjskega študija. Oblika in vsebina delovanja takšnega telesa je sicer še stvar premisleka, kaže pa na določeno nujno povezavo s tem, kar imenujemo strokovno društvo, ki mora prevzeti nekatere svoje primarne naloge.

Navkljub sodobnemu razvoju, ali pa prav zaradi njega, se vendarle zdi, da ostaja slejko-prej realnost izobraževanja širokega profila, sposobnega hitrega prilagajanja eventualni specializaciji pri delu, saj najbrže v Sloveniji ni realno pričakovati možnosti specializacije znanj s področja mednarodnih odnosov. Za to sta Slovenija in najbrže celo Jugoslavija enostavno premajhni. Individualna specializacija po koncu dodiplomskega študija pa je že drugo vprašanje. To pa pomeni na dodiplomski ravni pridobivanje splošnih družboslovnih znanj v prvih dveh do treh semestrih, posebnih znanj v drugih dveh do treh semestrih in temeljnih znanj s področja znanosti o mednarodnih odnosih v zadnjih treh semestrih študija. Pri tem seveda ni mišljeno, da bi študij trajal dlje kot doslej, to je osem semestrov ali štiri študijska leta – poleg ustreznega absolventskega staža.

Tako zastavljen program bi bil v določeni meri dolgočasen študij fundamentalnih znanj, ki pa so nujna in potrebna za ustrezno aplikacijo na sodobna dogajanja v mednarodnem sistemu. Velja se spomniti, da Slovenija ne potrebuje brezkončne množice diplomiranih politologov mednarodne smeri in da je njihovo število ob predpostavki ustreznega finansiranja lahko tudi relativno skromno. Kljub temu pa bi z ustrezno izbranimi, pripravljenimi in utemeljenim paketom izbirnih predmetov ob koncu študija kazalo vsakoletno spremljati sodobne trende in dogajanja v mednarodni skupnosti. Vsebinsko te predmete pa bi kazalo bolj prepustiti podobnemu načinu izbire, kot je predlagan za splošna in posebna znanja, in manj samoupravnim odločitvam bodisi profesorjev ali študentov.

Na tem mestu ne želimo podrobneje specificirati vsebino znanj, za katera menimo, da sodijo v tako zastavljen študij. Iz narave predmetnega področja izhaja tudi potreba po vsebini znanj, ki bi jih morali nuditi in zahtevati. Drug sklop znanj pa je definiran s potrebami prakse, v kateri se bodo diplomanti znašli. Poleg uprave in bodočih strank, jih najdemo v mednarodnih organizacijah, diplomatskih in konzularnih predstavništvih, kulturno-informacijskih centrih idr. Uravnoveženje znanj, ki jih zahteva stroka, in znanj, ki jih zahteva praksa, je tako kot uravnoveženje empiričnih in teoretičnih znanj kaj težavna naloga in jo ne moremo v tem kratkem diskurzu na kratko predstaviti. Tudi vprašanje razmerja med teoretičnim znanjem in tistim, kar imenujemo večšina, ni lahko vprašanje. Omenimo morda le, da bi določenim večšinam (npr. ustno in pisмено izražanje, znanje jezikov ipd.) morali vendarle dodati še spoznavanje znanstvenoraziskovalne infrastrukture s posebnim poudarkom na virih znanstvenoraziskovalnega dela na področju mednarodnih odnosov.

Le obvladovanje tega bi ob določenih organizacijskih premikih zagotovilo tudi večjo učinkovitost individualnega študija in ustrezno pripravo na podiplomski študij. Prav individualnemu študiju pa bi kazalo posvetiti večjo pozornost. Manj predmetov torej, manj drobnih izpitov, manj predavanj in več seminarskega dela, kjer bi teža proučevanja morala temeljiti na študiju izvornih dokumentov in virov. Vse preveč je študija interpretacij in mnenj posameznih avtorjev, filtriranih skozi izpiske zapiskov iz predavanj in vse premalo pozornosti se posveča originalnim virom, na katerih temelji sodobni mednarodni sistem. Najkasneje ob pričetku zadnjega letnika pa bi študentje morali izbrati temo diplomske naloge, že zato, da bi lahko svoj študij prilagodili izdelavi diplome in temu bi morda moral biti posvečen tudi poseben program. Ta pa bi moral biti tesno naslonjen na raziskovalni program fakultete in odstopalo bi se le v primeru sugestij bodočega delodajalca.

Posebno poglavje je podiplomski študij mednarodnih odnosov. Nanj bi se morala prenesti teža delovanja in njegov razvoj vidim v dveh smereh. Po eni strani bi morali nadaljevati kvalitetno razvijanje VIP mednarodnih odnosov na tretji stopnji FSPN, po drugi strani pa bi kazalo zasnovati razvoj univerzitetnega oz. medfakultetnega programa tretjestopenjskega študija mednarodnih odnosov. Idealno bi seveda bilo, da ta študij ne bi kot doslej potekal ob delu, ob petkih in sobotah, temveč, da bi bil to vsakodnevni izobraževalni program za redne

podiplomske študente in tiste, ki bi študirali iz dela. Samo na ta način bi poleg današnjih redkih izjem dobili tudi zadostno kritično maso strokovnjakov, ki bi predmetno področje in znanost o mednarodnih odnosih lahko dvignili na kvalitetno višjo raven.

Na fakulteti bi torej poleg organizacijskih izboljšav, ki poleg teh razmišljanj zahtevajo tudi natančnejše programiranje študija in predvsem njegovo realizacijo ter kvalitetne usluge, vredne visoke šolnine, morali izvesti nekaj vsebinskih premikov pri izvedbi študija. Glede na to, da gre za podiplomski študij, ki se končuje z izdelavo in zagovorom magistrske naloge, da je torej zasnovan kot izobraževanje bodočih potencialnih raziskovalcev, bi morala nekatera temeljna znanja in zahteve sicer ostati. Drugo pa je vprašanje ustreznosti prenosa znanja in instrumentarija, ki je osnova za solidno znanstvenoraziskovalno delo. Toda, ker niso vsi potencialni študentje zainteresirani za tovrsto izobraževanje, bi morala obstajati določena povezava magistrskega študija s specialističnim študijem. Manj zahtevno, manj temeljno, bolj uporabno in prilagojeno posameznim specifičnim interesom. S tem seveda, da bi moral v nasprotju z dosedanjo ureditvijo zakonodajalec ločiti akademsko stopnjo specialista in magistra, kajti doslej sta se oba lahko enakopravno vključevala v doktorski študij.

Že na dodiplomski ravni, še posebej to velja za podiplomsko raven, pa bi v vzgojnoizobraževalni proces še bolj kot doslej kazalo vključevati večje število človeških potencialov iz vse republike, iz Jugoslavije, toda tudi iz alpsko-jadranskega prostora. Trst, Graz in Dunaj so nam tako rekoč pred nosom in možne potenciale bi kazalo izkoristiti v večji meri kot doslej. V Gorici so ustanovili diplomatsko akademijo, na Dunaju obstoji že dlje časa, toda tudi druge pedagoške in znanstvenoraziskovalne institucije v bližini bi bile zanimive za sodelovanje.

Drug način organizacije tretjestopenjskega študija pa bi lahko potekal interfakultetno. Tu so še vse možnosti odprte, toda, ker si težko predstavljamo, da bi se obstoječe fakultete pri obstoječem načinu organizacije in finansiranja lahko resneje dogovorile za interdisciplinaren študij, bi to zadevo kazalo uresničiti postopoma. Morda bi ustrezna možnost bila izdelava osnovnega fonda znanj iz, npr., ekonomije, prava in politologije oz. družboslovja, kar bi kandidat absolviral po posebej izdelanem programu in bi se nato posvetil izdelavi naloge iz svojega področja. Tudi v tem primeru bi še šlo za izobraževanje t. i. »generalistov«, ki bi svojo specifično orientacijo realizirali le deloma skozi magistrsko nalogo in dokončno šele z izdelavo doktorske disertacije. Vsekakor pa bi se teža izobraževanja morala prenesti iz dodiplomske ravni na podiplomsko raven – toda to ni več izključno odvisno od univerze, temveč od splošnega razvoja družbe, znotraj katere bodo posamezniki dobili ustrezno motivacijo za študij.